

PÉNTEK IMRE

A „homo Danubicus” öröksége

Kabdebó Tamás emlékére

Emigrációs írói sors: 1956 után elmenekülni Magyarországról, valamilyen szakmát, diplomát szerezni, szerepelni a nyugati magyar lapokban, esetleg könyveket kiadni. És abban a tudatban alkotni, hogy a megszülető művek csak csempészárúként kerülhetnek a magyar olvasók asztalára.

Kabdebó Tamásra (1934–2018) is ez a sors várt. 1956-os közéleti szerepvállalása után, a börtön elől menekült Nyugatra, ahol könyvtárosként szép karriert futott be. Az utóbbi harminc évben Írországban, Newcastle-ban élt; a Maynooth-i Katolikus Egyetem könyvtárigazgatójaként ment nyugdíjba.

Az 1960-as évek óta folyamatosan alkotott. Helyét és szerepét a nyugati és magyarországi irodalomtörténet-írás meghatározó egyéniségei – így Pomogáts Béla, Rónay László, Czigány Lóránt és mások – már évtizedekkel ezelőtt az egyetemes magyar irodalom kiválóságai között jelölték ki. Ám művei csak évekkel a rendszerváltozás után érték el a szélesebb körű hazai nyilvánosságot.

Sokműfajú és termékeny alkotó volt: 15 regényt, 7 novellás-, 2 esszékötetet, 5 verseskötetet jelentetett meg. Mindemellett említést érdemel 8 színműve is, amelyek közül néhányat be is mutattak – részben Magyarországon, részben Angliában. Műfordítóként sokat tett – többek között – József Attila elfogadtatásáért az angol nyelvterületen. Kritikái és tanulmányai 1990-ig a nyugati magyar lapokban, könyvekben láttak napvilágot. A rendszerváltozást követően számos hazai irodalmi folyóiratban is publikált.

Bár világfinak számított, afféle kultúrdiplomatának – mindig magyar író maradt. Több írásában is kifogásolta a „nyugati” jelzöt, ő ide tartozónak vallotta magát. Írországban is együtt élt a magyar irodalom eseményeivel.

Sokszínű életművéből két munkáját emelem ki: a *Minden idők* című kisregényt, amelyet a legjelentősebb 1956-os tematikájú prózai alkotások között tartanak számon, illetve a *Danubius Danubia* című „folyamregényt”. Az utóbbi mű az író legnagyobb vállalkozása: a dunai térség történetét jeleníti meg a kezdetektől (a forrástól) a rendszerváltozásig (a tengerig). Pomogáts Béla értékelése szerint: „A *Danu-*

bius Danubia nemcsak Dunai Szendrő József és nem is csupán az 1956-os magyar fiatal nemzedék regénye, nemcsak a magyar 19. és 20. század regényes krónikája, hanem a dunai régióé, amelynek az epikai anyagba ágyazva megörökíti történelmét, művelődéstörténetét, népi hagyományait, és pedig nemcsak a magyarokét, hanem szerbekét, románokét, osztrákokét, bajorokét. Annak a 'homo Danubicus'-nak a történetét és lelkiségét örökíti meg, aki – mint Szendrő József – már elfogulatlanul képes látni a történelmi konfliktusokat, és átfogó szemlélettel tud közeledni a régió népi és kulturális mozaikjához.”

Haklik Norbert – aki néhány éve kismonográfiát írt a „folyamregényről” – kiemeli: „Kabdebó Tamás azok közé tartozik, akiknek sikerült gazdag és változatos életműre váltaniuk a tehetség, a karakter és az élményanyag együttállásában rejlő lehetőséget. [...] Édesanyja korai elvesztése, a gyermekkori horgász-kalandok, a bajai gyermekévek jellegzetes figurái, kamaszévei, az úszóbajnokságokon és a budapesti lányok körében elért sikerek, bebörtönöztetése mindmind visszatérnek a kabdebói életmű opusaiban. [...] Az irodalomra formálódó életanyag sarkcsillaga pedig a fiatal egyetemistaként megélt 1956-os forradalom. Ám ami utána következett, az több íróember tollára is elegendő élménnyel szolgál: [...] olyan egyedi sorsfordulatok sorozata, amely a szerzőt Rómán, Manchesteren, Londonon, majd Guyanán keresztül [...] egészen Newcastle-ig” vezette.

Kabdebó Tamás tavaly ősszel részt vett a Dunaújvárosban rendezett *Duna-motívumok a magyar költészetben és film- és fotóművészetben* című konferencián. Itt határozta el, hogy különböző helyeken megjelent, illetve még kéziratban lévő novelláit egy új kötetbe gyűjti össze. Ennek megvalósításával engem bízott meg; a kötet kiadását a Magyar Napló vállalta.

Éppen e novelláskötet – az *Ír szerelem* – kiadási és szervezési munkálataival voltunk elfoglalva, amikor családja, illetve titkára bejelentette: az író váratlan betegség következtében május 23-án, Dublinban elhunyt.

Amikor az év elején magyarországi útját, programját, a kötet bemutatásának lehetséges helyszíneit terveztük (dedikált volna Budapesten, Baján és Székesfehérváron is), nem gondoltuk, hogy ez az esemény gyásszal fog összefonódni. Hogy az *Ír szerelem* bemutatója a könyvhéten, a Magyar Napló pavilonjánál nemcsak könyvpremier lesz, hanem szomorú emlékezés is egy nagyszerű magyar íróra.